

**Определение № 11 от 10.10.2024 г. на КС на РБ по к. д.
№ 25 / 2024 г. (относно недопустимостта на искане за
обявяване на противоконституционност на чл. 384, ал. 3
във връзка с чл. 253, т. 2 от НПК)**

Обн. - ДВ, бр. 88 от 18.10.2024 г.

- Чл. 384, ал. 3 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК);
- Чл.253, т. 2 от НПК;
- Чл. 124 от Конституцията;
- Чл. 150, ал. 2 от Конституцията;
- Чл. 381, ал. 1 от НПК;
- Чл. 382, ал. 7 от НПК;
- Чл. 384а, ал. 2 от НПК;
- Чл.13 от Закона за Конституционен съд;
- Чл. 124, ал. 1 от Закона за съдебната власт;

Конституционният съд в състав: председател: Павлина Панова, членове: Мариана Карагьозова-Финкова, Филип Димитров, Таня Райковска, Надежда Джелепова, Атанас Семов, Красимир Влахов, Янаки Стоилов, Соня Янкулова, Борислав Белазелков, Десислава Атанасова, при участието на секретар-протоколита Гергана Иванова разгледа в закрито заседание на 10.10.2024 г. конституционно дело № 25 от 2024 г., докладвано от съдия Янаки Стоилов.

Производството е по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията във фазата на произнасяне по допустимост на искането по реда на чл. 19, ал. 1 от Закона за Конституционен съд (ЗКС).

Делото е образувано на 4.07.2024 г. по искане на 16-и състав на Софийския градски съд за установяване на противоконституционност на чл. 384, ал. 3 във връзка с чл. 253, т. 2 от Наказателно-процесуалния кодекс (обн., ДВ, бр. 86 от 2005 г.; последно изм. и доп., бр. 39 от 1.05.2024 г.) (НПК).

От изложените в искането съображения и приложение към него става ясно, че на 19.06.2024 г. прокурорът и защитникът на един от обвиняемите сключват споразумение. След като споразумението е докладвано на съда, който разглежда наказателното дело, според вносителя на искането за него по силата на чл. 384, ал. 3 НПК се поражда задължението да уведоми, респективно да установи, дали останалите 39 подсъдими и техните защитници, които по силата на чл. 253, т. 2 НПК са страни в съдебното производство, дават съгласие за това.

Сезирацият съд иска установяване на противоконституционност на изискването, въведено с разпоредбата на чл. 384, ал. 3 НПК във връзка с чл. 253, т. 2 НПК, според която условие съдът да одобри споразумението между подсъдимия и прокуратурата е наличието на съгласие от страните в производството. Вносителят на искането не оспорва необходимостта от съгласие на останалите страни, които участват в съдебното производство в друго качество (частен обвинител, граждански ищец и граждански ответник). Той оспорва единствено необходимостта от съгласие на другите подсъдими, респективно на техните защитници. Сезирацият съд привежда аргументи, че „в нито един случай съгласието на един подсъдим не е условие за упражняване на право или дори за фактически действия от страна на друг подсъдим" и че подобно съгласие не е *conditio sine qua non* за надлежното осъществяване на правосъдието (с. 21 от искането). Споразумението е определено като едно от признатите от закона правни средства, чрез които подсъдимият защитава интересите си и упражнява конституционното си право на защита, а обуславянето му от съгласието на останалите подсъдими и техните защитници води до невъзможност за прилагане на обсъждания процесуален институт (с. 24). Обосновавайки искането си, сезирацият съд твърди, че чл. 384, ал. 3 НПК „унищожава самата същност на споразумението като правно

средство за защита на подсъдимия" и същевременно „ограничава възможността на прокурора да поддържа обвинението". С тези доводи сезиращият съд твърди, че отделен елемент от обсъжданото нормативно условие противоречи на чл. 31, ал. 4; чл. 56; чл. 57, ал. 2, пр. второ; чл. 58, ал. 1, изр. второ; чл. 122 и чл. 127, т. 3 от Конституцията.

Конституционният съд, за да се произнесе по допустимостта на искането, съобрази следното:

Искането по настоящото конституционно дело е направено от субект на инициатива по чл. 150, ал. 2 от Конституцията - съд (съдебен състав), и е съобразено с изискуемите от чл. 17, ал. 1 и 2 ЗКС и чл. 18, ал. 1 и 2 от Правилника за организацията на дейността на Конституционния съд (ПОДКС) форма и реквизити.

Искането е на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията - за установяване на противоконституционност на разпоредба от действащ закон - чл. 384, ал. 3 във връзка с чл. 253, т. 2 НПК.

Конституционният съд не се е произнасял с решение или с определение за недопустимост по искане с посочения предмет, поради което не е налице отрицателната процесуална предпоставка по чл. 21, ал. 6 ЗКС.

Задължително условие за допустимост на искане, основано на чл. 150, ал. 2 от Конституцията, е оспорената пред Конституционния съд разпоредба от закон да е от значение за изхода на конкретното съдебно производство. В своята практика Съдът е изяснил какво се разбира под „приложим закон" - всяка законова разпоредба, която е действаща и обективно годна за прилагане по отношение на предмета на разглеждания от сезиращия съд спор (Определение от 29.04.2014 г. по к.д. № 4/2014 г., Определение № 5 от 26.07.2022 г. по к.д. № 12/2022 г. и посочените в Определение № 2 от 13.03.2024 г. по к.д. № 8/2024 г. определения по конституционни дела).

Произнасяне на Конституционния съд по същество е необходимо само ако сезираният го съд може да вземе предвид решението за (не)съответствие на приложимия по висящото дело закон с Конституцията. Сезиращият съд трябва да направи преценка за приложимото право, което е условие за допустимост на искането, но Конституционният съд не е обвързан от тази преценка и сам решава дали отправеният въпрос е от неговата компетентност - аргумент от чл. 13 ЗКС (Определение № 2 от 24.02.2022 г. по к.д. № 15/2021 г. и Определение № 6 от 16.09.2022 г. по к.д. № 13/2022 г.). Освен това Съдът е подчертал в Определение № 2 от 2024 г. по к.д. № 8/2024 г., че сезирането трябва да е не само възможност, а и необходимост, обусловена от конкретното дело, от което следва, че без това сезиране той не би могъл да реализира правосъдната си функция в съответствие с Конституцията.

В настоящото производство Конституционният съд не е сезиран от съда, който следва да се произнесе по постигнато споразумение, а от съдебния състав, който разглежда по същество производството срещу всички (40) подсъдими (съгласно чл. 384а, ал. 2 НПК по постигнатото споразумение се произнася друг съдебен състав, а според ал. 3 съдебният състав, отложил делото, продължава неговото разглеждане след произнасянето по споразумението). Стриктно погледнато, оспорената разпоредба е приложимо право само за съда, който би трябвало да се произнесе по постигнато споразумение, но не е такава по отношение на сезирания конституционната юрисдикция съд - съда, разглеждащ по същество производството срещу подсъдимите.

Вносителят на искането се позовава на решения на конституционната юрисдикция, в които е налице произнасяне за прогласяване на противоконституционност на част от законова разпоредба (Решение № 7 от 2004 по к.д. № 6/2004 г. и Решение № 13 от 2012 г. по к.д. № 6/2012 г.). Към тези решения могат да се добавят също Решение № 4 от 2022 г. по к.д. № 14/2021 г. и Решение № 8 от 2024 г. по к.д. № 21/2023 г. Конституционният съд остава последователен в тази

своя практика, но в дадения случай тя не е достатъчна, за да обоснове допустимост на направеното искане. Посочената от вносителя на искането „най-близка хипотеза“ по к.д. № 21/2022 г. всъщност визира различен по естеството си случай, тъй като в отбелязаното дело става дума за част от законова разпоредба, към която има буквално препращане. В разглеждания тук случай законодателят използва родовия термин „всички страни“ (чл. 384, ал. 3 НПК), а кои са страните в процеса, определя чл. 253 НПК. Специфично за отношението между чл. 384, ал. 3 НПК и чл. 253 НПК е, че законодателят прави логическа връзка между тях, но без изрично да използва техниката на препращането.

Сезирацията съд констатира, че институтът на споразумението не е експлицитно регулиран от правото на Европейския съюз (ЕС), но отбелязва, че „споразумението е обсъждано в контекста на други въпроси“. В направеното искане съдията информира, че законовата норма, оспорена пред Конституционния съд, е предмет на две висящи преюдициални производства по реда на чл. 267 от Договора за функциониране на ЕС пред Съда на ЕС - дело C-432/22 и дело C-398/23 (Официален вестник на ЕС, 2022/C 408/38, 24.10.2022 г.; C/2023/116, 16.10.2023 г.). И двете са във връзка с делото, по което е направено настоящото искане от същия съдебен състав. В мотивите на Решение № 5 от 2022 г. по к.д. № 13/2021 г. се изброяват стъпките в анализа на приложимото право на ЕС и се прави заключение: „Само ако след осъществяването в пълнота на този анализ за съда остане или възникне основателно съмнение за противоречие с Конституцията на приложима вътрешна правна норма или на относима съюзна правна норма, той следва да потърси произнасяне на Конституционния съд със съответните доводи“.

В искането се сочи, че при прилагането на оспорената норма на чл. 384, ал. 3 НПК, когато се изисква съгласие от другите подсъдими и техните защитници, се ограничават правата на останалите подсъдими. Сезирацията съд обаче неточно се позовава на Решение № 7 от 2004 по к.д. № 6/2004, като твърди, че „Конституционният съд [...] употребява като синоними понятията за правна възможност, регулирана от закона и за субективно право“, откъдето прави извод, че правото на споразумение е субективно право от процесуално естество, което е тъждествено на правна възможност, регулирана от закона (с. 7 - 8 от искането), а целта на процесуалноправния институт по глава 29 НПК е „по-бързата реализация на наказателната отговорност на лицата, осъществили престъпна дейност“ (Решение № 106 от 28.02.2002 г. по н.д. № 731/2001 г. на ВКС, I н.о.).

Според Конституционния съд сключването и одобряването на споразумение в хода на наказателното производство не е право на обвиняемия, още по-малко основно, защото то не е гарантирана от закона възможност за поведение на оправомощено лице, на която кореспондира задължение, в случая на държавен орган. То е само правна възможност, своеобразен законен интерес на обвиняемия в рамките на наказателния процес, която предполага прокурорът по своя инициатива или по инициатива на защитника да участва в постигането на съгласие за споразумение (чл. 381, ал. 1 НПК), а съдът да одобри споразумението, ако не противоречи на закона и морала (чл. 382, ал. 7 НПК).

Конституционната юрисдикция отчита, че в случая се иска не обявяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 384, ал. 3 или на част от нея, а на един от елементите на използвания в нея обобщаващ израз „всички страни“, т.е. лицата, изпълняващи функция по обвинение или защита, изчерпателно изброени в чл. 253 НПК. Приведеният от сезирацията съд довод *per argumentum a fortiori* - че ако Конституционният съд е компетентен да прогласи за противоконституционна разпоредбата в частта страните в процеса, може да го направи и за елемент от нейното съдържание - не може да бъде възприет, освен ако не сме в хипотеза на съответно на Конституцията тълкуване на закон, защото това не би било тълкуване на

Конституцията, а нормативно тълкуване на закон, което е правомощие на върховните съдилища. Именно върховните съдилища - при констатиране на противоречива или неправилна практика - разполагат с правомощие за абстрактно тълкуване на закон, за да осъществяват върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища (от страна на Върховния касационен съд; ВКС) или в сферата на административното правораздаване (от страна на Върховния административен съд). Освен това конституционната юрисдикция няма компетентност нито да замества волята на законодателната власт със свое решение на базата на конкретни факти по едно наказателно дело, нито да ѝ дава указания каква правна уредба да приема (в този смисъл Определение № 6 от 2024 г. по к.д. № 19/2024 г., Определение № 2 от 2024 г. по к.д. № 8/2024 г. и Определение № 7 от 2024 г. по к.д. № 20/2024 г.). Конституционният съд контролира съответствието на закона с Конституцията, а за неговото правилно тълкуване и прилагане от съдилищата са предвидени инстанционният съдебен контрол и тълкувателните актове на върховните съдилища. С оглед на изложеното поставеният от сезиращия съд проблем не е в съответствието на оспорената законова разпоредба с Конституцията, а в нейното тълкуване и прилагане от съда по делото, по което е постигнато споразумение, когато има повече от един подсъдим.

В искането се привежда противоречива съдебна практика по прилагане на института на споразумението относно необходимостта от съгласие на останалите подсъдими и техните защитници. В Решение № 409 от 1.10.2008 г. по н.д. № 439/2008 г. на ВКС, I н.о., се посочва: „Няма основание да се приеме, че съгласие за одобряване на споразумението следва да се изисква и от съучастник на споразумяващия се в качеството му на съподсъдим по делото, тъй като същият има възможността да докаже невинността си в продължаващия за него наказателен процес при всички, създадени от законодателя гаранции за правилно решаване на делото...“. В този смисъл е и Решение № 87 от 4.03.2009 г. по н.д. № 22/2009 г. на ВКС, I н.о., в което съдът разяснява: „Изискването на чл. 384, ал. 3 НПК за съгласие на конституираните страни при одобряване на споразумение в съдебната фаза на процеса не се отнася до всички подсъдими при обвинение в съучастническа дейност“. Това разбиране е споделено и в едно от последните решения на върховната съдебна инстанция, засягащо института на споразумението - Решение № 246 от 5.07.2023 г. по н.д. № 440/2023 г. на ВКС, I н.о., в което върховните съдии приемат, че сключеното от единия от подсъдимите споразумение „с нищо не е ограничило процесуалните права нито на подс. Т., нито на подс. Ц., тъй като и двамата са имали възможността при всички създадени от законодателя гаранции за правилното решаване на делото продължаващият за тях наказателен процес да приключи, включително и с постановяването на оправдателна присъда“. В обратния смисъл е Решение № 168 от 14.05.2012 г. по н.д. № 293/2012 г. на ВКС, III н.о.: „В чл. 384, ал. 3 НПК се съдържа задължение към първоинстанционния съд при одобряване на постигнатото споразумение между прокурора и защитника на даден подсъдим да следи за получаването на съгласие за това от всички засягани от споразумението страни, включително и на останалите подсъдими, като изключение от това правило няма“. В същия смисъл е и Решение № 309 от 12.11.2015 г. по н.д. № 888/2015 г. на ВКС, III н.о., в което се приема, че нормата на чл. 384, ал. 3 НПК е нарушена, тъй като „съдът не е взел съгласие на всички страни по делото (подсъдимия Г. Цв. Г.), за решаване на делото със споразумение по отношение на подсъдимия Е. И.“.

Цитираните решения сочат на реален правен проблем - наличие на противоречива съдебна практика при одобряване на споразумението, когато не всички от подсъдимите по едно наказателно дело са дали съгласие за това. Този проблем може да се реши чрез упражняване на предоставената от Конституцията компетентност на Върховния касационен съд да осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища (чл. 124 от

Конституцията), намерила отражение и конкретизация в чл. 124, ал. 1 от Закона за съдебната власт.

С оглед на изложените съображения и на основание чл. 13 ЗКС и чл. 25, ал. 1 и чл. 26, ал. 1 ПОДКС Конституционният съд

ОПРЕДЕЛИ:

Отклонява искането на 16-и състав на Софийския градски съд за установяване на противоконституционност на чл. 384, ал. 3 във връзка с чл. 253, т. 2 от Наказателно-процесуалния кодекс (обн., ДВ, бр. 86 от 28.10.2005 г.; посл. изм. и доп., бр. 39 от 1.05.2024 г.).

Прекратява производството по конституционно дело № 25/2024 г.

Връща искането на вносителя заедно с препис от определението.

Председател: Павлина Панова